

ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
СТАРА ЗАГОРА

ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ”

АВТОРЕФЕРАТ

Към дисертационен труд

на тема

**„ДЕТСКИ ДВОР“ ВЪЗМОЖНОСТИ И АЛТЕРНАТИВА
ЗА СОЦИАЛНАТА АДАПТАЦИЯ НА ДЕЦАТА
ВЪВ ВЪЗРАСТТА ОТ 6 -11 ГОДИНИ (1- 4 КЛАС)**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в
област на висше образование¹. Педагогически науки,
професионално направление 1.2 Педагогика Докторска програма
„Специална педагогика” (Социална работа)

Автор: Елица Тодорова Георгиева

Научен ръководител: проф. ВЕСКА ШОШЕВА, дп

Стара Загора

2019

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Социални дейности“ на Медицински факултет при Тракийски университет, гр. Стара Загора на 20.12.2019 г. от 13.00 часа, зала 66, Морфоблок на МФ, ТрУ. Материалите по защитата са на разположение на интересующите се в катедра „Социални дейности“.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД

ПЪРВА ГЛАВА

СОЦИАЛНА ОБОСНОВКА НА ПРОБЛЕМА

1.1. Актуалност и формулиране на проблема

1.1.1. Обществото днес, съвременното дете, философията „Номура“

1.1.2. Глобализация - или загуба на идентичността

1.1.3. Разширяване на понятието интеграция – инклузия

1.1.4. Етика, деонтология, педагогика, педагогическа деонтология, специална педагогика

1.1.5. Бермудския триъгълник на образованието: Дете - Родител - Учител

1.1.6. Характер на съвременните деца с и без патология. Специфична характеристика

1.1.6.1. Агресията

1.1.7. Отражението върху ученика : Легастенията -аномалия или инструмент

1.1.8. Отражението върху учителя и родителя: Синдром на професионалното изчерпване - Burnout

1.1.9. Невропластичитета на мозъка – решението

1.1.10. Необходимост от спешното прилагане на мерки за осмисляне свободното време на учениците

1.2. Светът на детето

1.2.1. Силата и отговорността на семейството

1.2.2. Началното училище. Значение и емоция

1.2.3. Значение на качеството на езика за комуникация

1.2.4. Генерация Smartphone и медийната хигиена

1.2.5. Факторът „свободно време“

1.2.6. Значението на медията музика

1.2.7. Значение на физическата култура

1.2.8. Духовност/педагогическа хигиена

1.3. Училището - история, теория, реалност

ВТОРА ГЛАВА

ДИЗАЙН НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

2.1 Етапи на изследването

2.2 Цел на дисертационния труд

2.3 Задачи на дисертационния труд

2.4 Хипотези и методи на изследването

2.4.1. Хипотези

2.4.2. Методи

2.4.2.1. Анкетен метод за набиране на първична информация

2.5. Участници в изследването, характеристика на групите

2.6. Обща психолого-педагогическа характеристика на възрастовата група на учениците

2.7. Съвременна психолого - педагогическа характеристика на учениците от 1-4 клас в Австрия и България

2.8. Описание на авторския модел „Детски двор“ за извънкласни и извънучилищни дейности

ТРЕТА ГЛАВА

КОЛИЧЕСТВЕН АНАЛИЗ

3.1. Групата на учителите

3.2. Групата на родителите

3.3. Анализ на отворените въпроси

3.4. Групата на учениците

3.5. Моделът "Детски двор". Методология на изследването. Анализ, описание на дейностите

3.5.1. Обща постановка на изследването

3.5.2. Фази на Модела

ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ИЗВОДИ

ПРИНОСИ

ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

*„Не климата, не полезните изкопаеми, а **образованието** е ключов фактор за оцеляването на човечеството.“* Клингхолц, Луц

Днес ние сме участници в един активен, неспокоен, пренаситен и в същото време ренесансов период във всяка област на нашето ежедневие. **Образованието** е един от най-наболелите проблеми. Плануват се промени, а в същото време се отчита изключителен спад на нивото на образованието. Многобройни са предложенията за извънучилищни занимания. Но проблемите в емоционалното, здравословното, поведенческото състояние на децата не само, че не намаляват, но и нарастват. Успеваемостта и мотивацията спадат, знанията и уменията - под общообразователния минимум, математическата неграмотност, медийната деменция приемат размерите на епидемия. Обект на настоящето изследване е извънучебната дейност, доколкото може да подпомогне изграждането на една хармонична личност, да намали напрежението и да уравни обстановката дори в семейството. Целта е времето от 1 до 4 клас да се обагри с положително отношение към образователния процес, с привикване към постоянство и запазване на радостта от играта. Децата със СОП имат по-особено развитие, по-специфично поведение, но проблемите и решенията се отнасят и за двете групи. Разглеждайки световните постулати от древността, преминавайки през класиката до съвременното, съпоставяйки образователните системи от две държави(Австрия България), си поставям за цел да синтезирам екстракта на процеса „учене“, за да предложи промяна в битата на детето през извънучилищното му време.

ГЛАВА 1. СОЦИАЛНА ОБОСНОВКА НА ПРОБЛЕМА

1.1. Актуалност и формулиране на проблема

Обществото днес е изправено пред огромни предизвикателства - социални, икономически, но най-вече духовни. Промяната на нравствената ценностна система води до чувство за несигурност и обърканост у отделния индивид, а когато това се случва в душата на дете, процесите и последствията са несравнимо по-драматични и с непредвидими последици, защото **"необразоваността е най-злият враг на човечеството"**. (Klingholz, R., Lutz, W., Wer überlebt).

Обществото днес, философията „Номура“

Съвременната епоха се характеризира с мощната битка между невежеството и знанието. Според Философията Номура, усилията трябва да са насочени към развитие на духовната и интелектуална сфера. Образование през целия живот „Номура“ е интегриране на училищно образование, семейното възпитание и социалното образование в самата личност.

Глобализация - или загуба на идентичността

Глобализацията донася на човечеството непознати в миналото възможности, но и парадокса, че тези нови възможности, колкото улесняват живота, толкова го и затрудняват. Според Джоузеф, най-известния съвременен икономист, глобализацията води до негативи, като социалната дегенерация и загубата на културна идентичност. Така проблемите на съвременното детерминират следните световни образователни проблеми:

1. невъзможност за приспособяване на образователните системи към изискванията на науката, техниката, общественото развитие;
2. „дива“ неграмотност (по Казиник М., Училище на бъдещето, 2018);
3. нарастващ брой повтарящи училищния клас, отпадане на голям брой ученици, липса на необходимост да усвоят професия;
4. безсилие по отношение на възпитанието на младежите и деградация на моралните ценности;

5.минимизиране на радостта на детето до притежание на електронната игра, личен телефон, присъствие в социалните мрежи;

Изброените проблеми засягат всички страни, всички сектори от живота и всички видове и типове образование.

Разширяване на понятието интеграция – инклузия

Понятието инклузия се използва във връзка с педагогиката, хората с увреждания, малцинствата и др. Важно е да се използват коректно понятията, тъй-като инклузията надхвърля границите на интеграцията. „Приобщаващото образование е образователен подход, чийто основен принцип е признаването и оценяване на многообразието в образованието. "Специалната педагогика" се очертава понякога като противоположния полюс.

Етика, деонтология, педагогика, педагогическа деонтология, специална педагогика

Има понятия, без които едно общество не може да функционира. Понятия като „възпитание“, „педагогика“, „деонтология“, „етика“, „духовна хигиена“ са неразривно свързани помежду си, без които отношенията между разумните същества са обречени на провал. *„Изобщо днес навсякъде се чувства остра необходимост от разработката на всички етично-деонтологични проблеми поради безпорната духовна и морална заниженост на съвремието...“* (Шошева В., доц., Др., Мутафов Ст. *Общопедагогическа и дефектологична Деонтология, стр. 8 Макрос 2000*).

Бермудския триъгълник на образованието: Дете - Родител – Учител

В момента образованието в много страни не е приоритет, не е мотивация, нито мечта. Образованието е в конфликт с педагогиката. Бермудския триъгълник на образованието“ се оформя от следните връзки: дете-родител, дете - учител и родител – учител. Подмяната на моралните ценности, противоречията между амбициите и ролевите задачи на мъжа и жената в семейството влияят неблагоприятно върху формирането на младото поколение. Социалното "сирачество" оказва влияние не

само върху отношенията родител - ученик, но и върху отношенията между останалите участници в процеса.

Характер на съвременните деца с и без патология.

Здрави ли са в действителност децата в норма е горещия въпрос, по който изказват становище терапевти и психиатри, поради факта, че през последните 15 години учените съобщават за притеснителни статистики, засягащи психическото здраве на децата. За периода на началната училищна възраст при децата в норма и децата с увреждания са характерни някои общи механизми, действащи при усвояването на социалния опит. Разликата в психофизиологичните параметри, при различните групи деца, налага необходимостта и на децата в норма да се предлагат такива форми на занимания, които не да потискат успеваемостта, не да влияят отрицателно върху тяхното емоционално равновесие, а да поддържат непрекъсната радост и интерес към умствени и физически занимания.

Агресията

В България и Австрия в миналото децата са отглеждани по-често в семеен модел, а в съвременното се отглеждат предимно институционално. От разликата в двата модела възникват изменения в детската психика. Агресията е глобално явление и засяга в детския контингент, както децата в норма, така и децата със СОП. Телевизията и синдрома на родителското отчуждение водят до болестни състояния и антисоциални дейности.

Легастенията - аномалия или инструмент

Най-често срещаните нарушения при децата в началното училище в Австрия са легастенията (смущенията при четене и писане) и синдрома на дефицит на вниманието и хиперактивност ADHD. Темата за "дигитална хигиена, здравословна родителска и училищна среда" са понятия, които трябва да се обвържат с разглежданите синдромни масови явления. Мариане Волф, директор на Центъра за четене и езикови изследвания в Тъфтс Масачузетс, твърди, че легастенията не съществува. Тя е станала инструмент. Райнхард Каргл от института по четене и писане

(LRS) Грац, заявява, че легастенията е свързана с митове, както за установяването така и за лечението ѝ. Детските болести на съвременното приемат размерите на епидемия. При момчетата тези диагнози се поставят седем пъти по-често, отколкото при момичетата. Често нито диагнозата, нито терапията се поставят и изпълняват съгласно научните принципи.

Отражението върху учителя и родителя: Синдром на професионалното изчерпване - Burnout. По данни от проучване на Националното сдружение на общопрактикуващите лекари, 70% от лекарите в България страдат от този синдром и около 36 % от учителите в общообразователните училища в България са засегнати от диагнозата. Негативните въздействия на неадекватната училищна схема се наблюдават във всички групи и при всички участници в процеса "обучение" - децата в норма, децата със СОП, учителите и родителите.

Невропластицитета на мозъка

Знанието за същността на мозъчната структура е от решаващо значение при прилагането на избора на методите за подобряване образователните и личностни характеристики на детето. Определени мозъчни ареали са отговорни за процеса на възпитание и социализация, за взимането на решения, организация, планирането и създаването на стратегии. Синаптичните връзки се стабилизират и активират благодарение на системна работа в контакт с околната среда. Факторите които отслабват възможността за мозъчното развитие са : **виртуалната реалност, отношението на родителя и учителя към ученика, същността и качеството на това, което децата възприемат.** Виртуалната реалност влияе за създаването на допаминовите наркомани, а неадекватното отношение на родителя и учителя, водят до съучастничество, вместо до правилни решения. Училището става безинтересно и личността, жадна за знание, се самозалечава.

Необходимост от спешното прилагане на мерки за осмисляне свободното време на учениците

В световен и национален мащаб проучванията потвърждават тежкото психо-физиологично състояние на децата в подрастваща

възраст: 1.От 1994 - 2003 броят на децата с биполярно разстройство е нарастнал четиридесет пъти; 2.От 2002 - 2005 броят на назначените лечения на СДВХ е нарастнал с 40%; 3.Учениците от 8 – 18години прекарват пред екрана средно по 7,5 часа дневно 4.Екранните устройства се свързват с физиологичните системи на детето, като променят неврохимията, нивото на активност, хормоните, съня, вредят на мисленето, поведението и социалните умения; 5.В България драстично нарастват: **броя на психичните и поведенчески разстройства, физическите разстройства, болестите на нервната система и сетивните органи**

Масовата липса на мотивация, липсата на физическа активност, загубата на социални умения, медийната деменция, СЕЕ- синдрома на електронния екран и негативните физически характеристики на учениците налагат спешни мерки за овладяването на психо-социалната структура на детето-ученик.

1.2. Светът на детето

Малкият ученик е център на настоящия труд. За да се анализира, предлага и обобщава е нужно да се установи как е устроен неговия свят. **Семейството** е най-крехката и най-въздействащата сила върху детето. То трябва най-напред да усети от родителя, че е уникално и незаменимо, а обичта, която получава ще му помогне да възприеме околния свят по-смело и уверено, за да се изгради като силна личност. Затова може би е по-важно да се влягат усилия и средства в развитието на взаимоотношенията в семействата. „**Учителят** трябва да възпитава не детето, а животът в него. Всяка комуникация между детето и неговия учител трябва да го вдъхнови с радост и оптимизъм" (Амонашвили, III). Значението на **качеството на езика** за комуникация и за изграждането на личността е от голямо значение. Силата на влияние на думите е свързана с невропластичитета на мозъка. Ханс Цетмайер - германски министър на науката, е загрижен за младото поколение - "Не искам да осъждам модерната технология, но младежта **не трябва да се удави в това замайващото развитие**. Англицизмът също води до обедняване на майчиния език, iPad и Co вредят на езиковото развитие. Факт е, че матуранти, които планират да упражняват учителската професия, имат проблеми с

професионалния изпит, тъй като имат лош правопис!!!!“ Цеетмаер предупреждава, че обедняването и обезличаването на немския език ще наложи т.н. „Парцалена литература“ (от немското понятие Fetzenliteratur) и негативните последици от нея.

Преодоляването на слабостите при обучението на децата, акцентирайки на заниманията през **свободното време**, постепенно се превръща във все по-приоритетна задача. Насищането на свободното време на учениците с адекватни занимания се превръща в надпревара. За да се създадат необходимите условия за правилно протичане на извънучилищните и извънкласни занимания е необходимо целенасоченото им протичане в следните форми: физически, словесни и музикално-естетически игри и занимания.

1.3.Училището- история, теория, реалност

Най-ярките представители на световната педагогическа школа формират образа на истинското образование, което обръща еднакво внимание на изкуствата, хуманитарните специалности и на физическото развитие. Образованието има за цел да подпомага процеса на култивиране на доброто в човека, разглеждайки го в неговото холистично цяло.

ВТОРА ГЛАВА   Дизайн на изследването

2.1. Етапи на изследването

С цел обективното изследване и обхващане на целия процес на изследователската процедура бяха определени три етапа, през които тя да бъде реализирана.

Първият етап е свързан с проучване на практиките за извънкласни и извънучилищни занимания и изследване на настоящите училищни процеси.

Вторият етап е свързан с определянето на групите участници в изследването. Разработен е аналитичен пакет за установяване състоянието и липсите на изследвания контингент. През този етап диагностичната процедура, включва три важни, съществени момента:

- а) обособяване на отделните участници по пол, възраст и професионална ангажираност;
- б) определяне на аналитични компоненти, за провеждане на диагностичното изследване;
- в) осигуряване на времеви капацитет, необходим за сравнителното диагностициране, обхващащо територията на две държави и разпръснатост по местоживеене на участниците;

Третият етап включва реализирането на сравнителен анализ на резултатите от изследването, като през този етап е реализирана статистическата обработка на резултатите чрез SPSS – T- test и ANOVA.

2.2. Цел на дисертационния труд

Целта на дисертационния труд е да се изследват условията, при които се организира извънучилищната и извънкласна дейност на учениците от 6 до 11 годишна възраст (1-4 клас) в Австрия и България, в контекста на приобщаващото образование.

Ако се организират алтернативни форми за оптимизиране на свободното от учебни занятия време, то бихме могли да постигнем положителни промени в общото психологическо състояние на децата. Целта е да се покаже необходимостта от друг тип организация на свободното време на ученика, с цел преодоляване нарушенията, които съпътстват детското развитие т.е. търсене на друг вид организация на работа. От особено значение е цялостното,

холистичното проявление на предложените методи в посока семейство – училище. Авторският модел ДЕТСКИ ДВОР има за цел да предложи друг начин на възприемането на понятието „свободно време“ и съответните занимания на децата от 1-4 клас. Преливайки дейностите една в друга, без състезателен елемент, обръщайки се към естественото движение на процесите, се регулира вътрешното равновесие в психическо и физическо отношение.

Проучванията от първите два етапа във връзка с постигането на формулираната цел, поставят в научно приложен план следните **въпроси:**

1. Какви са положителните и отрицателните влияния на развитието на обществото в технически и икономически аспект върху изграждането на личността;
2. Как се осмисля понятието „образование“;
3. Има ли разлики в осмислянето на това понятие, по отношение на гражданска принадлежност, род, държава или обществено - политически строй;
4. Какво означават понятията „ново време“, „нови поколения“, „нови деца“;
5. Какви тенденции се очертават, свързани с осмислянето и преодоляването проблемите на съвременното образование;
6. Данните, с които обществото разполага за психическото и физическо здраве на подрастващите, предлагат ли мерки за преодоляването на възникващите проблеми;
7. Как влияе медийното пространство върху здравето, нагласите и поведенческите модели на децата в началната училищна възраст;
8. Има ли ново определение за понятието „деца със специални образователни потребности“;

Предмет на изследването:

Предмет на настоящото изследване е процесът на организация на образователните извънучилищни и извънкласни занимания на учениците от определената възрастова група. Предметът на изследването предполага, да се анализират и проследят динамичните промени, които настъпват в малкия ученик – в резултат подкрепата на неговите потребности. Задоволяването на

тези потребности, свързани с физическото и духовното му развитие, са ключ към успешното индивидуално функциониране на конкретното дете като личност.

Обект на изследване

Обект на дисертационния труд е извънкласната и извънучилищна дейност на учениците от 1-4 клас и нейните възможности за пълноценното развитие на детето, както и преодоляването на чувството на неудовлетвореност и депривацията в този период.

2.3. Задачи на дисертационния труд

Формулирайки целта, обекта и предмета на изследването, конкретно могат да се изведат следните задачи:

- теоретично да се обобщи влиянието на промяната на социалната среда извън училище;
  - да се анализира и проследи развитието на образователния процес в контекста на свободното време на децата;
  - да се изведат специфичните характеристики на съвременното образование;
  - да се изведат отличителните признаци и смисъла на понятията „свободно време“ и „учебен процес“ към настоящия момент, в условията на приобщаващото образование;
  - да се разясни ролята на мозъчния невропластицитет във връзка с личностното развитие на учениците от 6 - 10 години;
  - да се предложи модел на извънучилищни занимания с цел намаляване на напрежението при децата, пренасяне на стабилизирането на семейно ниво, с цел трайно уравновесяване;
  - изграждане на трайни интереси на учениците към заобикалящия ги свят и стабилизиране на ценностната им система;
- Изпълнението на горепосочените задачи ще даде възможност да се докаже социалната роля на груповите занимания в училищната и извънучилищната среда, чрез които се осигуряват необходимите условия за пълноценното личностно развитие. Очакванията при решаването на горепосочените задачи са свързани с обяснение на взаимовръзката между формирането на личността и социалното обезличаване (анонимизацията) на ниво социални трегери, като училище и семейство, при което личностното развитие и оформяне не е еднократен акт, а последователен процес.

Решаването на задачите ще даде възможност да се обяснят причините за належащата активна промяна в контекста на процеса „образование“, при което се разкрива специфичния смисъл на понятията „свободно време“ и „учебен процес“. Акцента се поставя на активното и съзнателното (осъзнато) забавяне на темпото, с цел облекчаване на напрежението.

2.4.Хипотези и методи на изследването

2.4.1. Хипотези

В настоящото изследване са застъпени две преливащи се една в друга хипотези. Потвърждаването им изисква подкрепящата от родители и учители среда.

Хипотеза 1

Ако на учениците от 1- 4 клас се предложат дейности, включени в един модел, под формата на свободен избор за участие и разнообразие, при което заниманията представляват преливане от една дейност в друга, то бихме могли да очакваме повишен интерес и желание на учениците за участие. Това участие би предизвикало положителни промени в личностното развитие на детето.

Хипотеза 2

Ако извънкласните и извънучилищните дейности се реализират под формата на преливащи се от един вид в друг вид занимания за децата, носещи възможности за усвояване на знания и умения без принуда, то би могло да се очаква, че родителите и учителите ще подкрепят включването им в свободното време на учениците. По този начин детето по естествен път усвоява нови умения и знания. За доказване или отхвърляне на тези хипотези е необходимо да се поставят следните изследователски задачи:

1. Определяне броя на участниците в изследването и разпределянето им по групи на базата на посочените показатели - пол, възраст, местоживеене, професионален стаж;
2. Проучване характеристиката на групите на участниците;
- 3.Сравнителен анализ между отделните групи-участници и извеждане на основните изводи;
4. Избор на адекватни методи за изследване, които да обобщат и обективизират получените резултати;

5. Анализ на получените от диагностичните методички тестове;
6. Обработка на резултатите, чрез специализиран софтуерен продукт, който се използва при социални изследвания SPSS;

2.4.2. Методи

В изследването са използвани историческия метод, сравнителния метод, методите на логически анализ и синтез, както и съпътстващо наблюдение, анкети, статистическа обработка на данните. Използвани са методи, техники и процедури, основаващи се на проучване и анализ на данни.

Историческият метод е използван за проследяване развитието на образователния процес, обуславянето на основните проблеми и извеждането на решения, чийто корени се отчитат в древни и по-съвременни учения. Разглеждайки развитието на училището в исторически план, се обособяват изводите и взаимоотношенията между сравнителните компоненти. Очертават се основните насоки, които винаги са били водещи в едно стабилно, начално образование. В основата е заложена идеята, че във всеки един етап от развитието си, обществото е имало нужда от адекватно подготвяне и изграждане на личности. Училището като институция е била от първостепенно значение в тази връзка

Сравнителният метод е използван при извеждането на моделите за решения, с цел посочване на обхвата, влиянието и социалната функция на училището и семейството в Австрия и България. Чрез сравнителния метод са открити някои по-специфични характеристики на образователните системи и институции в България и Австрия. Сравнителният метод се използва по отношение здравето на децата и тяхната успеваемост.

Съпътстващото наблюдение е свързано с диагностицирането на проблема за свободното време и контра-продуктивността на училищната схема. Резултатите на тези негативни тенденции в съвременното общество се разкриват ясно и осъзнато се анализират. Предложените решения нямат хипотетичен характер, а се базират на конкретен практически обусловен професионален опит.

2.4.2.1. Анкетен метод-метод за набиране на първична информация

Структурата и съдържанието на анкетните карти са внимателно подбрани, като са спазвани основните изисквания за конструиране на анкетни проучвания. Анкетите обхващат групите на родители, ученици, учители, както в България така и в Австрия. Въпросникът е разработен от автора на дисертационния труд и е предназначен за групите от анализирания контингент.

Целта е да се проучи мнението на групата на учителите и родителите, свързано с необходимостта от извънкласни и извънучилищни занимания, както и мнението на учениците, във връзка с тяхното отношение към училището.

Иструментариум: Въпросникът се състои от 6 въпроса към родители / учители и 10 въпроса към учениците. Получените отговори предоставят възможност да се даде оценка и изчерпателен анализ, свързани с целта на проучването.

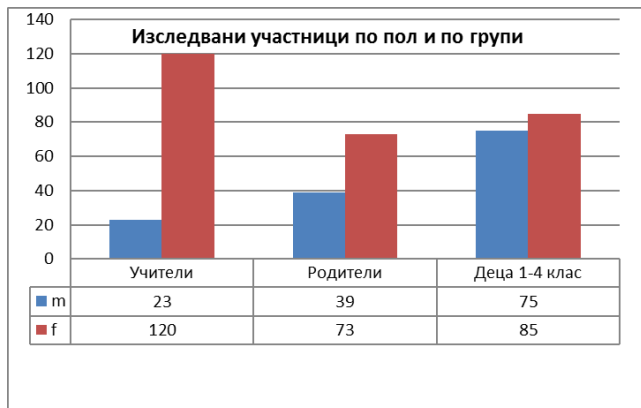
Въпросникът включва: анкета към родители на деца от общо-образователното училище и учители на деца от 1-4 клас: *Проучване на възможностите за обогатяване и разнообразяване свободното време на децата след учебните занимания* и анкета към учениците от 1 - 4 клас на началното училище : *Моето училище*

2.5. Участници в изследването, характеристика на групите

В изследването са включени 415 участници на различна възраст, от различни населени места, както от страната, така и от чужбина. Участниците са от България и Австрия. Групата на учителите обхваща 143 участника, от които 89 български участника и 54 австрийски участника.

Групата на родителите обхваща 112 участника, от които 78 български участника и 34 австрийски участника.

Групата на децата обхваща 160 участника, от които 110 български участника и 50 австрийски участника.

Диаграма Nr:1 Разпределение на всички участници по брой и по групи

Диаграма Nr:2 Процентно разпределение на групата на учителите и родителите по пол и брой в България и Австрия

Участници в настоящето изследване са групите на:

- родители на ученици от общо-образователното училище
- учители на ученици от 1-4 клас
- ученици от 1-4 клас на началното училище

В изследователската процедура са включени ученици от 1 до 4 клас (6 -11 години), които се обучават в български и австрийски учебни заведения.

Съвременната психолого - педагогическа характеристика на децата от 1-4 клас в Австрия и България се определя както следва:

- НЕСистемно усвояване на учебния материал;
- Дигиталните образи изместват четенето ;
- Хаос в учебния процес и на работното място;
- Анализа, синтеза, сравнението не присъстват активно в обучителния процес. Готовността на мозъчните структури за изменения във фонетичното, граматическото, синтактичното развитие на речта, не е задоволена;
- Обема на речника е минимален,
- Научаването и преразказването на текст е епизодично явление;
- Мисленето на учениците е труден процес;
- Голям обем учебно съдържание - кратко време за усвояване;
- Ускорения темп създава трудности при възприемането и възпроизвеждането на материала както при децата в норма така и при децата със СОП;

Децата със СОП в общообразователното училище създават определен дискомфорт върху съучениците си в норма, но и самите те понасят върху себе си негативите на това приобщаване. Средата и за двете групи е не винаги щадяща и етична,

Сравнителният анализ налага разграничение в контекста на емоционално-поведенческа характеристика на българските ученици, учещи в България, на австрийски деца и на българските ученици, учещи в Австрия.

Емоционално-поведенческа характеристика на българските ученици, учещи в България се характеризира с ранно напрежение поради изпитите за място в училищата, ранно интелектуализиране, запознаване с основите на процеса "учене" и ранно навлизане в дигиталния свят.

Емоционално-поведенческа характеристика на австрийските ученици се характеризира със спокойно начало на общообразователния процес, отсъствие на системната подготовка, работа само "по спешност /ангажирайки най - кратковременната памет.

Групата на български ученици, учещи в Австрия, е емоционално най-натоварена група в контекста на участия в много извънкласни занимания, усвояването на втори език и яркото присъствие на фактора „майка“.

ТРЕТА ГЛАВА

Количествен анализ

Целта е чрез анкетното проучване да се анализират мнението и предложенията на групите на родители, учители и ученици. Изводите ще дадат отговор на въпроса: **необходимо ли е да се променят формите и организацията на извънучилищното време на децата от 1 до 4 клас**. Анализът на анкетното проучване на групата на учениците, ще даде отговор на същия въпрос от друга перспектива. Анкетното проучване показва разлики в контекста на националната принадлежност на изследваните групи, но и идентични резултати, във връзка с целта и предмета на дисертационния труд.

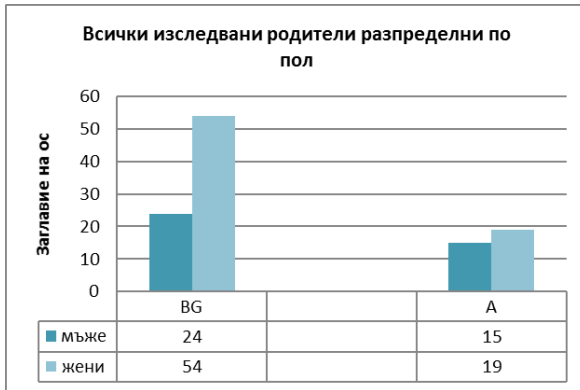
Групите на учителите и родителите

Диаграма Nr:3 и Диаграма Nr:4 показват активното професионално и родителско присъствие на жената - и в двете изследвани страни, като в нашата страна процентното съотношение е 92% жени : 8% мъже.

Диаграма Nr:3 Всички изследвани учители разпределени по пол за България и Австрия

Диаграма Nr: 4 Всички изследвани родители разпределени по пол

В България дейността „възпитател“ участва по-активно в общо училищния процес, отколкото в Австрия.

Табл. Nr:1 Разпределение по брой на дейност „възпитател“, „учител“

		Австрия	България
		брой	брой
Дейност	Възпитател	6	20
	Учител	48	69

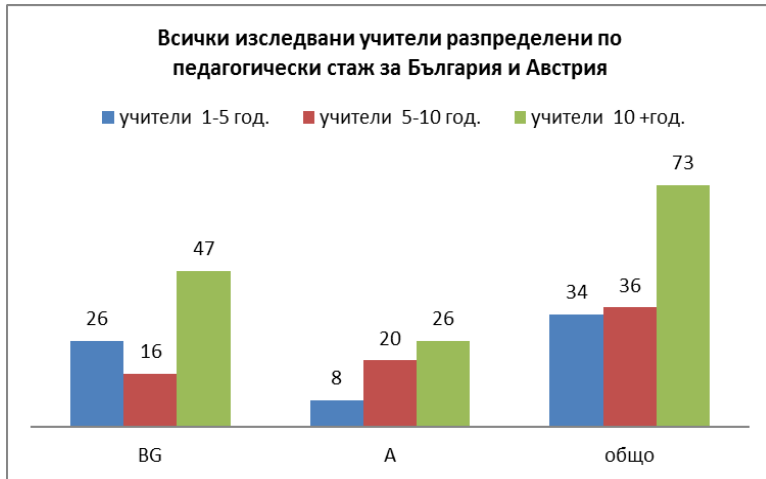
Процентното съотношение **учител / възпитател** за България е 78% : 22%, за разлика от 89% : 11% за Австрия.

Табл. Nr:2 Разпределение *учители по възраст и пол* за Австрия и България

		Възраст					
		20-35 г.		35-45 г		над 45 г	
		Австрия	България	Австрия	България	Австрия	България
Пол	Мъж	7-54%	2-9%	5-25%	6-14%	6-29%	0
	Жена	6-46%	20-91%	15-75%	38-86%	15-71%	21-100%

Табл. Nr:2 отчита като най-многобройна възрастова група, тази на 35-45 годишните, както за Австрия, така и за България. В най-малко активната възрастова група, тази между 20 и 35 г. се наблюдава „обръщане“ на мъжкото участие с разлика от 8%. В австрийските педагогически образователни институти тепърва се наблюдава тенденцията за все по - голямо участие на мъжкия пол.

Диаграма Nr:5 Всички изследвани учители разпределени по педагогически стаж за България и Австрия

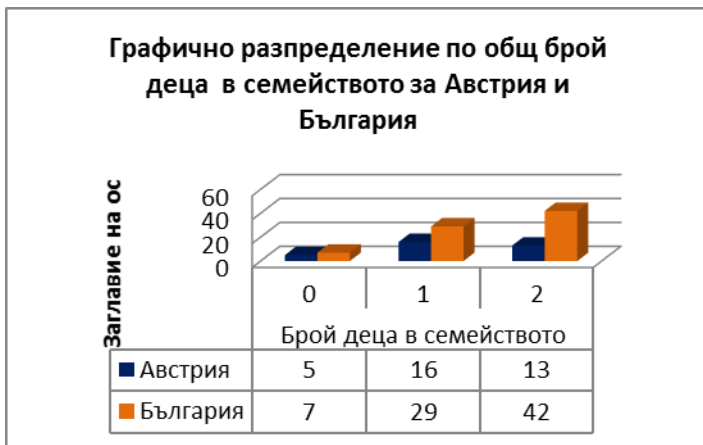

Разпределението на интензивността на групите по **педагогически стаж** показва различия в национален контекст. Най-многобройната група, е групата на учителите със стаж над 10 години и в Австрия, и в България, което извежда като общ показател тази група и за двете страни като най активна с 51 % .

В България втората по активност група е на учителите с най - малко стаж - от 1- 5 год, докато в Австрия, това е групата между 5 - 10 години. Промените в образователните системи и в двете страни оказва влияние върху изследвания контингент. Слабото участие на най-младите в Австрия е свързан със спад на емоционалния интерес към учителската професия, докато активното участие на същата група в България показва желание за промяна.

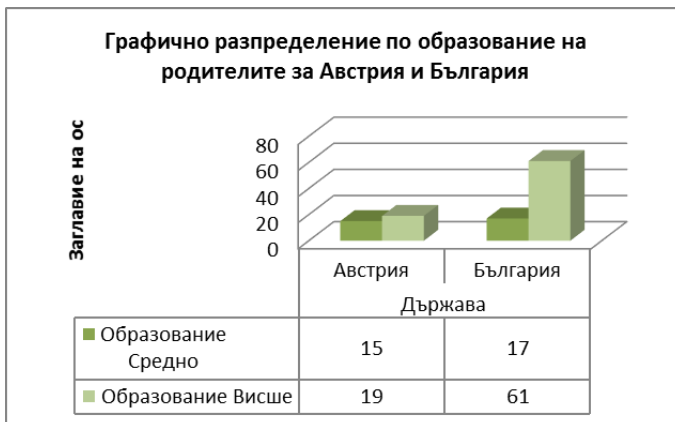

Диаграма Nr:6 Графично разпределение по общ брой деца в семейството за Австрия и България

От диаграмата става ясно, че въпреки помощите, които австрийските родители получават за всяко дете в семейството, **процентно семействата с едно дете са многобройната група, докато в България водеща група е тази с две деца.**

Диаграма Nr:7 Графично разпределение по образование на родителите за Австрия и България

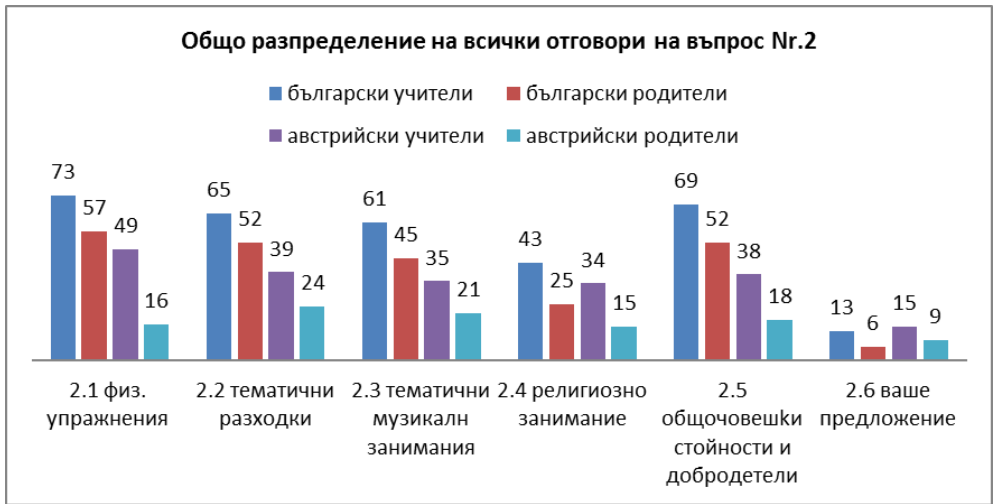
Налагащата се разлика в контекста на фактора „**образование на родителя**“ има народо-психологичен характер. Българският родител с висше образование води със 78% : 22% със средно образование, докато при австрийската група процентите на участниците със средно и висше образование са много близки 56% с висше образование : 44% със средно образование. Образованието е важен фактор за българския родител.

Анализа на отговорите на въпросите на родителите и учителите се осъществява чрез отделното представяне на данните в графичен контекст за всяка група, след което отделните подгрупи се сравняват и анализират във връзка с целта и задачите на дисертационната тема. Последователно се представят групите на австрийските учители, австрийските родители, българските учители и българските родители, след което се правят аналитични съпоставки между кореспондиращите подгрупи, съответно с професионално и с национално разграничение.

На въпроса: *Бихте ли подкрепили идеята за организиране на различни дейности с учениците 1-4 клас, в рамките на свободното време след приключване на учебните занимания?* - родителската и учителската група показват идентични резултати във връзка с необходимостта от целенасочени, тематични занимания в извънучилищното време. Мнозинството от отговорите е положително, с 94% за австрийските родители, с 93% за австрийските учители, с 87 % за българските родители и 94% за българските учители.

Тези резултати са в подкрепа на най-важния въпрос на проучването: **Съществува ли в общообразователното пространство необходимост от друг тип организация на свободното време на учениците.**

Диаграма Nr:8 Общо разпределение на всички отговорили учители и родители на въпроса : *Приемате ли за удачни следните дейности*

Отговорите на въпроса *Приемате ли за удачни следните дейности*, се разпределят според диаграма Nr:8 , както следва:

Българската група разпределя заниманията по важност в следната последователност:

- 1.физически упражнения
- 2.запознаване с общочовешките стойности и добродетели
- 3.тематични разходки
- 4.тематични музикални занимания
- 5.религиозно занимание

Австрийската група разпределя заниманията по следния ред:

- 1.физически упражнения
- 2.тематични разходки
- 3.тематични музикални занимания и запознаване с общочовешките стойности и добродетели
- 4.религиозно занимание

Българската изследвана група показва необходимостта от занимания, свързани с общочовешките стойности и добродетели.

Диаграма Nr:9 Разпределение на всички отговорили родители и учители на въпроса *Каква трябва да бъде продължителността и повторемостта на заниманията*

На въпроса за повторемостта на заниманията се отчита ясна разлика в групите. Българският контингент (българският учител и българският родител) залага на повторемост от два пъти седмично по един час, докато австрийската група са за веднъж седмично по един час (австр. учител е почти два пъти и половина по активен от австр. родител.)

Втория по важност въпрос в изследването е: *Ако в училището се организират подобни дейности, кой трябва да ги ръководи? – учител, възпитател, специалист или доброволци*

Табл. Nr: 3 Общо разпределение по брой и държавна принадлежност на всички отговорили родители и учители на въпрос Nr: 5

	бълг учител	бълг родител	BG	австр учител	австр родител	A
5.1 учител	27	20	47	12	8	20
5.2 възпитател	13	12	25	17	6	23
5.3 специалист	76	63	139	46	12	58
5.4 доброволци	21	12	33	9	5	14

Българската група на учителите разпределя ролята на ръководителя на дейността както следва:

55 % специалист, 20 % учител, 15 % доброволци, 10 % възпитател

Българската група на родителите разпределя ролята на ръководителя на дейността както следва:

59 % специалист 19 % учител, 11 % доброволци и 11 % възпитател

Австрийската група на учителите разпределя ролята на ръководителя на дейността както следва:

55 % специалист, 20 % възпитател, 14% учител, 11% доброволци

Австрийската група на родителите разпределя ролята на ръководителя на дейността както следва:

39% специалист, 26 % учител 19, % възпитател, 16% доброволци

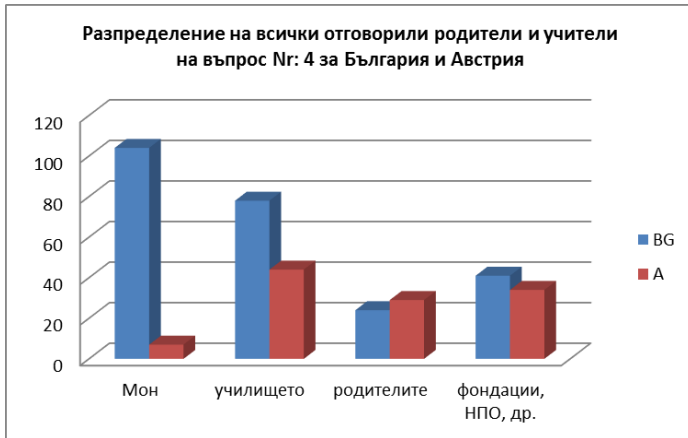
Единственият общ показател е, че **специалиста, като водещ заниманията, е фаворит за всички групи.**

Отговорите на въпроса *Кой трябва да осигури специалисти за различните дейности* очертават големи разлика в разпределянето ролята на институциите и родителите в контекста на държавната принадлежност.

Диаграма Nr:10 показва, че МОН стои на първо място за българските анкетирувани и на последно за австрийските. Родителите за България имат второстепенно значение за избора на специалистите, но за Австрия - те са на предпоследно място като

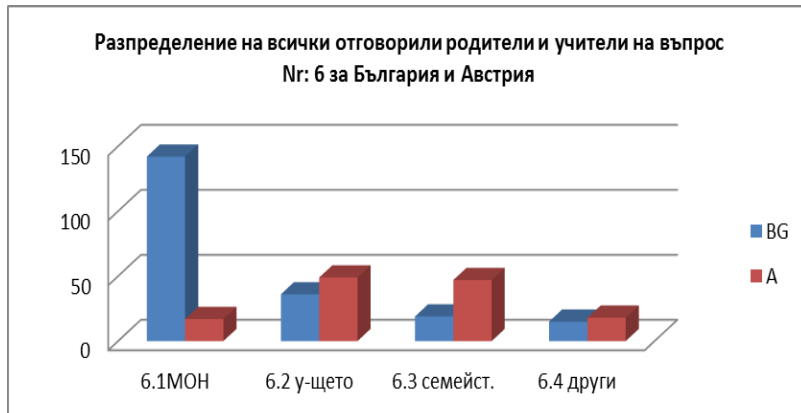
влияние. Училището и за двете страни е на второ по значение място.

Диаграма Nr:10 Разпределение на всички отговорили родители и учители на въпроса *Кой трябва да осигури специалисти за различните дейности*

Диаграма Nr:10 и Диаграма Nr:11 показват идентично разпределение по въпроса за поемане отговорността по финансирането. Анализа показва ясните разлики в модела на финансиране за австрийската и българската група. Докато МОН за българският учител и родител е на първо място, то за австрийската група МОН е на последно място като финансов фактор.

Диаграма Nr:11 Разпределение на всички отговорили родители и учители на въпроса *Кой според Вас трябва да финансира дейностите?*

Групата на учениците

Групата на учениците обхваща 160 деца, от които 75 момчета и 85 момичета. Австрийските деца са 50, от които 26 момчета и 24 момичета. Българските деца са 110, от които 49 момчета и 61 момичета.

Първата група въпроси е във връзка с изследването на конфликтната скала – между съученици, както и в посока учител-ученик.

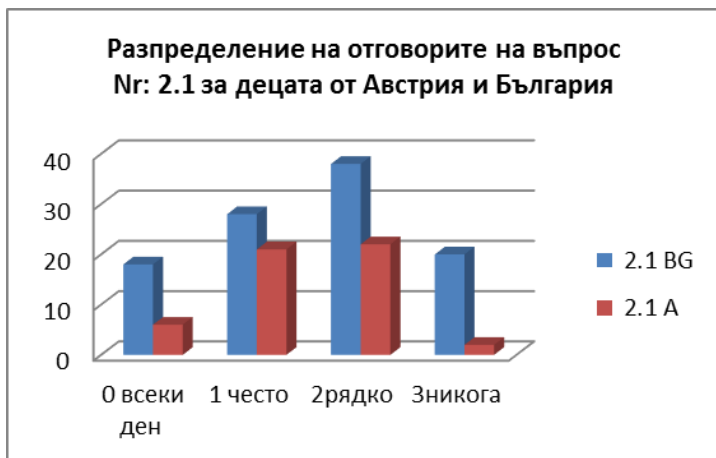
Втората група въпроси определя отношението учител/ученик, в контекста на понятията „внимание“, „похвала“, „забележка“.

Третата група въпроси се отнася до отношението на учениците към изучаваните предмети, отношението към училището и представите за него. Последния въпрос засяга предпочитаните занимания на учениците през свободното им време.

На въпроса *Има ли конфликти в класа между учител – ученик*, се отчитат следните резултати: българските деца отговарят с най-висок процент, че конфликт няма „никога“ 51 % , или е „рядко“

32%, докато австрийските ученици с 57 % отговарят, че конфликт има. При българските ученици негативната активност е приоритет на момичетата, докато при австрийските е обратно.

Диаграма Nr:12 Разпределение на отговорите на въпроса *Има ли конфликти в класа между съученици*

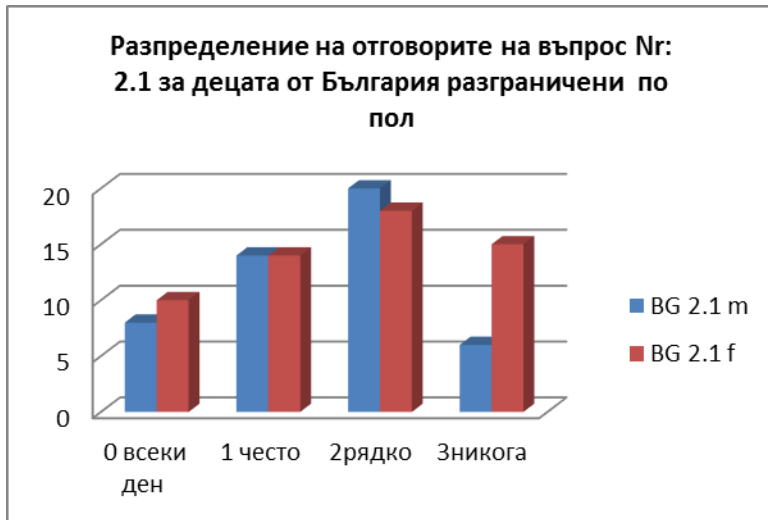

Диаграма Nr:13 Разпределение на отговорите на въпрос 2.1. за децата в Австрия разпределени по пол

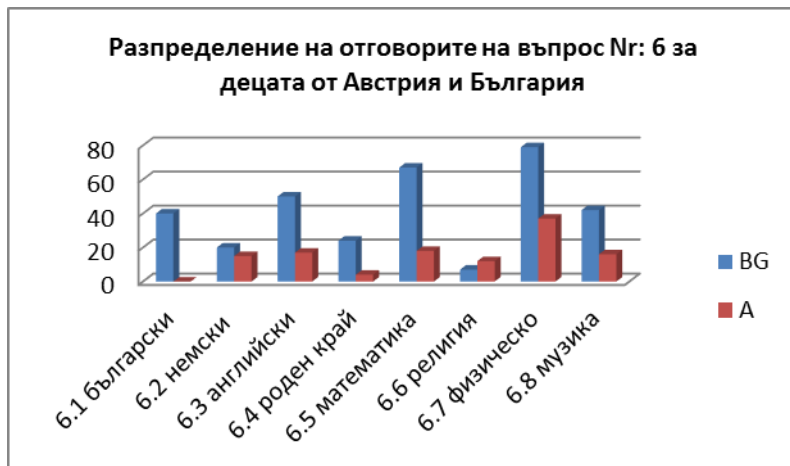
Диаграма Nr:14 Разпределение на отговорите на въпроса *има ли конфликти в класа между съученици*, за децата от България разпределени по пол

На въпроса: *има ли конфликти в класа между съученици*, анализите на графиките, разпределени по пол, показват разлики в национален контекст.

Като обобщение може да се изкаже твърдението, че **в българския клас се налага впечатлението за по - безконфликтна училищна среда и по- неанонимно отношение към децата**

Диаграма Nr:15 Разпределение на отговорите на въпрос Nr: 6 за България и Австрия *Моя любим предмет*

При българската група има ясен приоритет на важните за децата предмети - физическо, математика, английски, български, музика и тогава останалите, докато австрийските деца показват единствено явен интерес към физическото с 31% и след това се нареждат, с почти идентични проценти, всички останали предмети. **И за двете страни майчиният език е на четвърто място, изпреварен от английския.**

На въпроса - **Отиваш ли с удоволствие на училище**, австрийските ученици отговарят с 63 % „да „ и с 37%„ не“. Децата от България отговарят със 78% „да „ и с 22% „не“. При разпределението по пол се отчита голяма разлика при отговорите на австрийските и българските момчета. Австрийците отговарят с 50 % „да“ и 50 % не, докато при българите отговорите за 83% да 17 % не. **Обобщението показва ясната водеща позиция на българския контингент с положителен отговор.**

Диаграма Nr:16 Процентно разпределение на отговорите на въпрос *Отиваш ли с удоволствие на училище* за българските ученици.

Диаграма Nr:17 Процентно разпределение на отговорите на въпрос *Отиваш ли с удоволствие на училище* за австрийските ученици.

Разпределени по пол отговорите се движат право пропорционално на броя на отговорилите.

Приложение Nr: 7 към дисертационния труд, обхваща отговорите на учениците с обяснение защо отиват с удоволствие на училище или защо не отиват с удоволствие.

От българските 110 деца, 42 не са отговорили, 12 са дали отрицателен отговор, 13-положителен и отрицателен, 43-положителен отговор. От австрийските 50 ученика, 34 не са отговорили, 4 са дали отрицателен отговор, 1-положителен и отрицателен, 11- положителен отговор.

На въпроса *Кои от следните думи определят твоето училище-* в Диаграма Nr:18, австрийските ученици разпределят както следва определенията за тяхното училище: любопитство 26 %, приключение 17%, страх 15 %, чистота 14% , хаос 12% , бойно поле 7%, мечта 6% , отпускане 3 %.

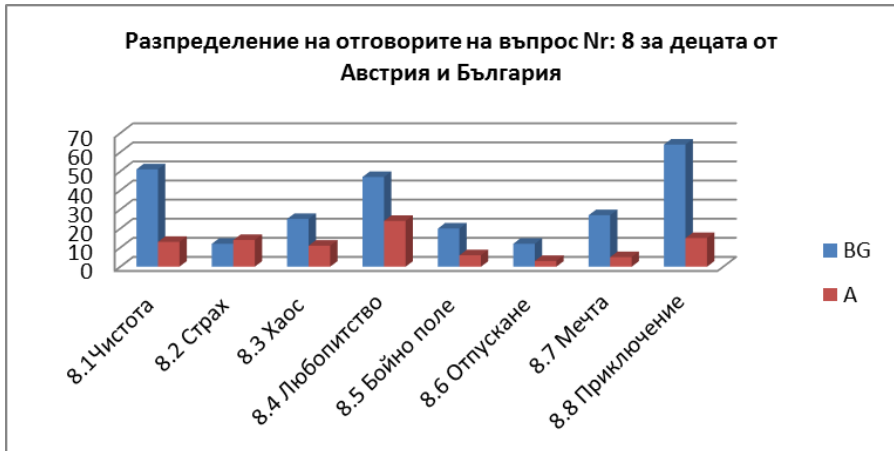
Страхът с 15 %, се нарежда в първата тройка на училищните определения при австрийските деца, докато при българските ученици е на последно място с 4 %.

„Хаосът“ и „бойното поле“ имат при двете групи много близки стойности.

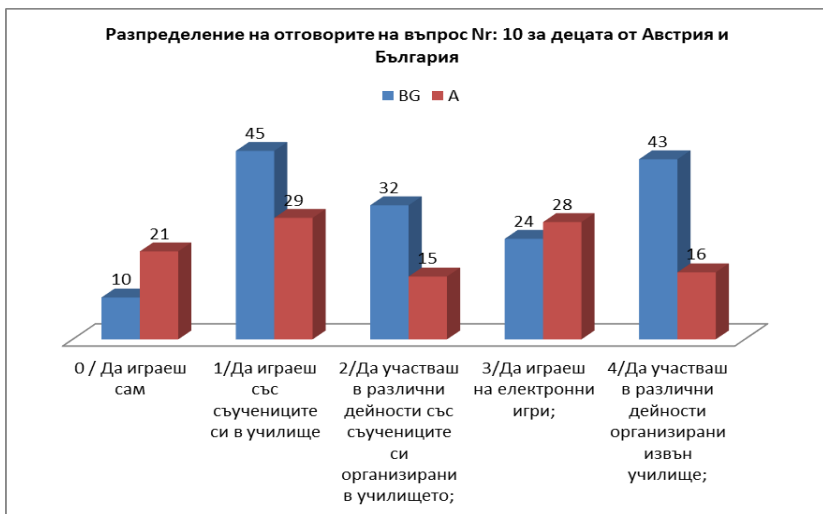
Разграниченията по пол очертават значителни разлики при анализа на изследваните параметри. Броя на момчетата от Австрия е водещ и с голяма разлика при параметрите „страх“, за разлика от водещите „чистота“ и „приключение“ за българските ученици. Момчетата от Австрия водят само при фактор „любопитство“ и „мечта“.

Много ярко се откроява отношението на българската група към понятията „любопитство“, „приключение“ и „чистота“, докато австрийската група показва близки стойности на всички параметри. В Приложение Nr: 8 към дисертационния труд са отговорите на децата на въпроса: **Как си представяш твоето училище.** Отговорите на българските ученици са многообразни, реални, и идейни. Те са отражение на детската фантазия и усещания. Отговорите на австрийските ученици са кратки.

Диаграма Nr:18 Разпределение на отговорите на въпрос *Кои от следите думи определят твоето училище* за българския и австрийския контингент

Диаграма Nr:19 Разпределение на отговорите на въпроса *Какво би искал да правиш след учебните занимания* за учениците от Австрия и България

Диаграма Nr:19 отразява разпределението на отговорите на въпроса : **Какво би искал да правиш след учебните занимания** за учениците от Австрия и България.

Електронната игра и изолацията са на последно място при българската група, докато при австрийските деца те са на водещите втора и трета позиция. Разпределението по пол показва, че момичетата са с ясна водеща преднина при всички параметри, с изключение на електронните игри.

И при двете групи на първо място децата поставят занимания и игри със съучениците в училище.

3.5. Моделът "Детски двор". Методология на изследването. Анализ, хронология, описание на дейностите

Организирането на авторския модел „ДЕТСКИ ДВОР“ носи теоретичен и символичен смисъл. Двортът е мястото на "събирането", на играта, на разпределянето. Метафоричният „Двор“ е инструмент за оптимизиране на свободното време на учениците от 1-4 клас и връщането им към добродетелност, добронамереност, насърчаване към поддържане на добро физическо състояние, знание, морал, непрекъснат процес на личностно обогатяване, хармония между тялото, духа и средата на човека.

3.5.1.Предмет на Модела Детски Двор е процесът на целенасочено, системно организирано групово взаимодействие с елементи на вербална и невербална комуникация, създаващо условия и предпоставки за намаляване дисрегулацията и дезорганизацията на множество биологични структури и повишаване нивото на включване и подобряване на умствените и познавателни умения на децата. **Обектът на изследването** са конкретно моделирани извънкласни занимания, оказващи влияние върху физиологията, поведението, социалните умения, на учениците от първи до четвърти клас. На базата на съпътстващото наблюдение е формулирана следната **основна хипотеза:**

целенасоченото и системно прилагане на груповите занимания по схемата на Модела, води до общо стабилизиране на физическото, емоционално и психическо ниво. Моделът, като цяло дава възможност да настъпят промени в някои основни психо-физически параметри като:

1. възстановяване на баланса между мозъчни структури, психика и тяло;
2. изграждане на строен мисловен процес по методите на Едуард де Боно и Джон Кехоу, чрез техники за възприемане и осмисляне на информацията;
3. повишаване качеството и времевите стойности на физическите параметри (дихателен апарат, вестибуларен апарат, костно мускулен апарат.
4. подобряване качеството на културата на речевото общуване и речевия етикет; усъвършенстване активната лексика, комуникативно-речевите умения и детското словотворчество).
5. създаване трайна връзка с одухотворения свят на музиката, което предполага емоционално претворяване, преживяване на заобикалящия ни свят и утвърждаване на жизнено важни когнитивни качества (придобиване на умения и навици за наблюдение, решаване на въпроси чрез изследване, способност да се правят връзки, да се идентифицират образи, да се показва емпатия, да се създава смисъл и да се синтезират знание, разсъждение и оценка);
6. създаване трайна връзка със стойностната литературата, етиката, естетиката и философията в контекста на разпознаване и придобиване на ценности и добродетели ;
7. изграждане на холистичен здравословен израз на собственото Аз;
8. позициониране на народностния елемент в духовен план - значението и ролята на българския език;
9. осъзнаване на частта от цялото в контекста на подобряване нивото и качеството на комуникативните взаимоотношения и социалните умения;

Ролева структура на Модела

Водещата и изпълнителската част определят ролевата структура на Модела.

Водещият е отговорен за цялостната подготовка, изпълнение и провеждане на заниманията. Той е водещия фактор за правилното протичане на програмата.

Лекторът е отговорен за нивото и качеството на предоставената информация. Той има задачата да вдъхнови децата и да ги предизвика да работят по зададената тема и след приключване на заниманията.

Изпълнителите са ученици от първи до четвърти клас, в рамките на една група, като максималния им брой не бива да надвишава 10 участника. Приобщават се деца с леки и средни обучителни затруднения. Водещият, лекторът и изпълнителите имат определени ангажименти и задължения.

Моделът „Детски Двор“ е различен от традиционните извънкласни и извънучилищни занимания:

- Програмата предлага синтезиран информационен обмен, който обхваща жизненоважни сфери на човешкия живот ;
- Заниманията въздействат върху цялостната система на детския организъм на физическо и ментално ниво;
- Всяко едно действие има своя смисъл и обяснение, следвайки логиката на здравословния физически цикъл на развитие,
- Заниманията не остават на повърхностно ниво, а се задълбочават, достигайки коренно противоположни обекти - предмети на познание;
- Включвайки се в заниманието, детето получава многостранна информационна основа, без да е необходимо участието му в няколко извънкласни клуба;
- Модела стимулира собствената инициатива, стреми се към запазване на детското вдъхновение и подкрепя създаването на здравословна обратна връзка;
- Програмата осигурява подкрепа с цел удовлетворение от познавателния процес и поощрява разкриването на способности чрез обогатяване и надграждане на знанията;

- Натиск, подтискане и негативна конкуренция са недопустими в рамките на занимания;
- Подкрепя се участието и изявата на всяко дете;
- Заниманията протичат в спокойна среда, без натиск за време или начин на изпълнение;
- Предмета на занимание, начина на представяне на информацията и отношението на водещия се движат в положителната сфера на процеса предаване, приемане, създаване на позитивно пространство;
- Индивидуалността се разглежда като начало на общността;

Всички фази на Модела Детски Двор са изградени на базата на силно въздействащия инструмент- **Играта**

3.5.2. Фази на Модела

Моделът "Детски двор" предлага занимания и упражнения, с редуваща се активна и пасивна характеристика. Основните фази на програмата са :

- 1.подготвителна - здрави деца;
- 2.тематична/ядро - умни деца;
- 3.завършваща - можещи деца;

Подготвителната и завършващата фаза имат повтарящ се и идентичен характер. Те винаги придружават тематичното ядро и имат следните подфази:

- Дихателна (пасивна, отпускаща) фаза;
- Двигателна / Физически упражнения - (активна) фаза;
- Звукова (музикална) фаза ;
- Словесна фаза ;

Схема №.: 1 Схема на Модела Детски двор

Целта на различните фази на модела е да се разшири понятийното възприемане на даден обект, действие или дума. Излизане от „ограничението“, се постига чрез преливане на едно понятие в друго, без това да преминава в аморфност. Точността и строгите граници се запазват, но формата може да съществува в други коренно противоположни същности.

Дихателната фаза обхваща упражнения за активно и съзнателно дишане, за въздуха, свързан с понятието хигиена. Децата се научават, сами да контролират, това което се случва в тяхната система. Притока на свеж въздух влияе на всички органи и системи. При правилното и ежедневното изпълнение на упражненията, в дългосрочен план се задържа вниманието на учениците в клас.

Двигателна фаза предлага прости, но с голямо въздействие упражнения. Те обхващат почти всички части на тялото и влияят на всички органи и системи. Мотивационният климат се фокусира върху това, какво учениците смятат за ценно и какво искат да постигнат не само чрез спорта, как реагират на собствените си грешки или трудности при изпълнението на дадени упражнения. Треньорът засяга теми за хигиената и правилното хранене.

Целта на **музикалната фаза** е да запознае учениците чрез музиката с реда, равновесието, радостта и удовлетворението. Практикуване на съзнателно и целенасочено използване на гласа и работата с него води освен до намаляване на стреса, до създаване дълбоко чувство на благополучие и спокойствие, до излизането от депресия, до здравословно самочувствие на детето.

Това се отразява върху участието в час, качеството на четенето на глас, разказването с чувство, нивото на представяне на реферат, удоволствието от участие в театрална сцена или хор.

Целта е участниците да се освободят от грешно наложилата се мисловна програма, че музиката не е за всеки, че само музикалните деца получават добри оценки, че само тези, които свирят на инструмент са музикални. Такова разяснение ще даде възможност за друг поглед на детето към света на музиката и ще го предпази от ограниченото възприемане на всеки един учебен предмет.

Думата и мисълта са основните инструменти за работа в **словесната фаза**. Благодарение на тях децата придобиват усета за един по-фин изказ на възприемане и отразяване на околния свят. Така както музикалният израз, словесният израз също притежава огромна сила. Заниманията насочват децата да разпознават, сравняват и анализират различни словесни модели. Способността за литературно творчество не е преимущество само на талантливите. Целенасочената работа не само обогатява речника на детето, но подкрепя мисловни процеси, които спомагат за творческо, конструктивно и аналитично отношение към различни ситуации в живота

Точно определения начин на започване, протичане и завършване на всяка фаза е съзнателно конструиран. Ритуализирането на тези подходи, изграждат при децата на подсъзнателно ниво цялостна структура. Тази система има характер на **процес** - с начало, развитие и край. Подобна схема те ще могат да прилагат самостоятелно по-късно при заучаване на урок, справяне с много материал, представяне на тема, вземане на решение, реагиране на определена ситуация.

В Приложения №:9,10,11,12,13 към дисертационния труд са представени конкретните занимания в контекста на всяка фаза.

Тематичното ядро има следните основни раздела:

- тематични занимания със здравословна тематика;
- тематични занимания свързани с определена част на науката или изкуството;
- тематични занимания с обществен характер;

Заниманията на тематичното ядро не целят трупане на излишна информация, а създаване на чувството за удовлетворение и щастие на детето. Ако за пример има музикално произведение, то се възприема не само на слухово ниво, но и като рисунка, под формата на движение и под формата на текст.

Деца още от най-ранна възраст, чрез практикуването на модела „Детски двор“, имат възможност да осъзнаят взаимозависимостта между здраво физическо и психическо тяло.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ИЗВОДИ

Резултатите от направеното изследване, свързани с възможности и алтернатива за социална адаптация на ученици от 1-4 клас, позволиха да се потвърдят двете формулирани хипотези. Аналитичното проучване доказва интереса и на трите изследвани групи към занимания с предложената насоченост, както и яснотата във връзка с ролята на водещия дейностите.

Изследователските въпроси, формулирани в глава втора, са изходната точка за търсене на различен тип организация на свободното време на учениците.

В изследователската процедура бе даден отговор на въпросите, отнасящи се до формите и методите свързани с извънкласните и извънучилищни занимания на учениците от 1 до 4 клас.

В предложения авторски модел се прилагат синтезираните форми на най-въздействащите методи в контекста на изграждане на здрава личност в психо-социален и физиологичен аспект.

Резултатите от направеното изследване, доказват необходимостта от друг тип организация на свободното време на учениците от 1-4 клас.

ПРИНОСИ

1. Разработен е модел, който отговаря на необходимостта от синтезирани занимания на различни когнитивни нива, с цел физическо и психическо стабилизиране, водещо до желаната познавателна и социална активност.
2. Сравнителният анализ предполага фокусиране на вниманието на национално равнище във връзка с подобряване на извънкласните и извънучилищни форми на дейности.
3. На базата на резултатите от отчетените конкретни параметри, е разработена стратегическата посока за развитие на допълнителни възможности, които могат да се представят на съответната институция (министерство, училище, образователен център).

Списък на публикациите по дисертационния труд

1. **Georgieva, E.** Effect of music on children's nature and behaviour. How music can educate, but also destroy. *Trakia Journal of Sciences*, No 4, pp 328-332, 2017 .

2. Stoykov, A. K. Benkova, V. Chocheva, **E. Georgieva**, M. Shoshev.

COMMUNICATION ATTITUDE OF STUDENTS-THE FUTURE SOCIAL WORKERS AND MEDICAL ASSISTANTS. 5th INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES AND ARTS SGEM 2018.

3. **Георгиева, Е.** Традиция или новаторство в педагогическите подходи-от първи до четвърти клас радости и проблеми в живота на малкия ученик. *International scientific on-line journal "SCIENCE&TECHNOLOGIES"*, Volume IX, 2019, Number 6: SOCIAL STUDIES.

Abstract

The problem under consideration has outlined the dynamic changes in society over the last twenty years. These changes have a decisive impact on all areas of social life, including education. The subject of the study goes beyond the national level and attains an international character.

The problems of modern times determine the world educational problems, such as the inability to adapt the educational systems to the demands of social development, the increasing number of students who need to repeat a grade at school, the impotence regarding the upbringing of young people and the degradation of moral values.

The concepts of integration and inclusion do not yet fully harmonize with the concepts of ethics, pedagogical deontology and special education.

There is a need for a new, different treatment for children with SLD, as well as for children without SLD. These discrepancies reflect on the main cell of society, changing the relationship between parents and shifting the focus of the natural physiological development of the child's organism.

On the basis of the psychological and pedagogical characteristics of the children's age group and the contemporary social environment, changes in the emotional and behavioral characteristics of the studied children contingent are observed;

The results of the study, related to the opportunities and an alternative for social adaptation of students in grades 1-4, which include both children with and without SLD, allow us to formulate the research questions and objectives that are the starting point for the search of a different type of organization of students' leisure time. Chapter one provides an in-depth analysis of contemporary psychosocial problems affecting the main participants in the study - students, parents, and teachers.

The research goals, hypotheses, and questions formulated in chapter two are the starting point for seeking a different type of organization of

students' leisure time. The research procedure answered the questions regarding the forms and methods related to the after-school and extracurricular activities of students in grades 1-4. The problems in the educational systems in both countries affect the studied contingent, showing differences in indicators in the national context, but in all three groups studied can be observed the need for new methods in the organization of the after-school and extracurricular "space" in order to reduce the tension in children, to bring the stabilization on a family level and to create a lasting physical and emotional balance.

The author's model "Children's garden" is a synthesized submission of information in order to activate the natural biological brain processes. These processes, in turn, ensure the healthy flow of this information on a physical and mental level. Applied in the long run, the model contributes to the development of stable personality traits. The Children's garden model is different from traditional after-school and extracurricular activities. The model is accompanied by different phases and modules that are linked to specific overflowing activities. The participation of specialists (ergotherapists, coaches, rehabilitators, writers, musicians) densifies the intensity in the direction of transmission and perception of the messages and information. Motor, auditory and reproduction activities accompany the main thematic task. The active phase alternates with the passive phase. These modules support and develop several skills within the specific activity, with different activities working on the overall development of the child. Thus, the lasting application of the model leads to physical and mental stabilization, as well as to the desired cognitive and social activity.